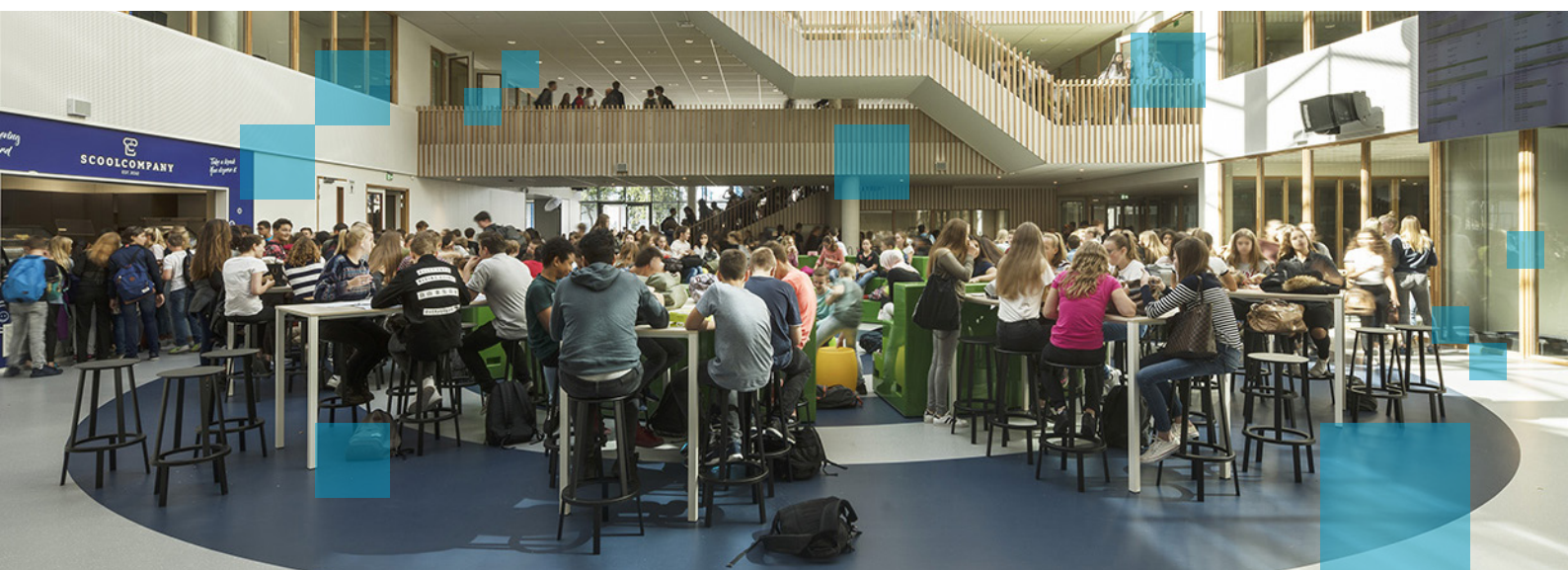

ICS adviseurs

VOORTGEZET
ONDERWIJS

ICSadviseurs

Voortgezet onderwijs en toegevoegde waarde

De gebruiker staat altijd centraal in de ontwerp- en bouwprocessen die ICSadviseurs begeleidt. Het resultaat is daarnaast ook een onderwijsomgeving die licht, transparant en duurzaam is en maximaal het leerproces ondersteunt. Het gebouw en de inrichting van de leer- en werkomgeving bepalen de kwaliteit van het onderwijs niet, maar leveren wel een belangrijke randvoorwaarde. Daarom zit duurzaamheid voor ICSadviseurs niet alleen in het vormgeven van een gebouw met een goed binnenklimaat, met materialen die opnieuw te gebruiken zijn en een gezonde exploitatie, maar vooral ook in alle aspecten van het gebouw en de omgeving waarin het staat. Die kwaliteiten bepalen de echte duurzaamheid. Kenmerk van ons werk is dat we vaak al vanaf de visiefase betrokken zijn. Het programma van eisen wordt samen met de gebruikers gemaakt en vormt de basis voor de selectie van de architect, de aanbesteding en het procesmanagement. Duurzaamheid komt tot uiting in het gebouw, maar vooral ook in het proces en de toegevoegde waarde die het gebouw levert. In deze verzameling van de meest recente ICS-projecten komen al die kwaliteiten langs en dat in verschillende combinaties.

In de eerste plaats laten we de leerlingen van het Dr.-Knippenbergcollege in Helmond aan het woord, die voor een vervangende nieuwbouw staat. Hoe ziet hun nieuwe leeromgeving eruit? Belangrijke thema's zijn internationalisering, zelfsturing, loopbaanontwikkeling en technologie.

Het Da Vinci College in Roosendaal is een prachtig voorbeeld van hergebruik van een voormalig gebouw voor havo/vwo. De transformatie levert een geweldige kwaliteit op, waarbij praktijkonderwijs en vmbo samengaan in een ware onderwijstempel. Een trotse wethouder Hans Verbraak: "Het had ook een museum of theater kunnen zijn; zo licht en ruimtelijk is het opgezet."

Het nieuwe gebouw van het Frits Philips Lyceum-Mavo in Eindhoven begint bij de herinrichting van een gebied, waarbij een nieuwe ontsluiting is gecombineerd met een transformatie van de sporthal en een prachtig nieuw gebouw voor mavo, havo en vwo. Bestuurder Martin van den Berg: "Het is vooral een transparant gebouw geworden dat de nieuwsgierigheid prikkelt en de leerling verleidt om mee te doen."

Hidde Benedictus

senior adviseur
organisatie en ruimte

Merel de Boer

senior adviseur
organisatie en ruimte

Teun van Wijk

senior adviseur
organisatie en ruimte

Jan Boer

senior adviseur
vastgoedontwikkeling

Het Merletcollege in Cuijk is een prachtig voorbeeld van een transparante leeromgeving vanaf vmbo tot en met vwo met het uitzicht op de Maas als decor. Directeur Ben Leenen verwoordt het treffend: "Verandering van omgeving is de beste manier om een grote stap te zetten in een cultuurverandering en zo moet je het gebouw ook inzetten".

Martin Rolsma

senior adviseur
vastgoedontwikkeling

Het Perron in Dronten heeft een gebouw om te delen en in samen te werken. Bestuurder Dirk Speelman van het Almere College is trots op deze leeromgeving, waarin basis en kader vmbo en mbo-niveau 1 samen werken: "Je kunt als schoolbestuurder in deze tijd niet meer een gebouw openen dat niet duurzaam is."

Arjan Grootkarzijn

senior adviseur
vastgoedontwikkeling

De nieuwbouw en uitbreiding van het Christelijk Lyceum Delft verbindt binnen met buiten. Directeur Simon Belder: "Wij bieden een mix van degelijk en innovatief onderwijs, waarbij het innovatieve in het vakoverstijgende tot uitdrukking komt."

"De transformatie van de kantine van CSG Het Noordik in Almelo is een meesterzet", vertelt directeur Gert ten Hove. Met eigen middelen is een donkere ruimte veranderd in een lichte ontmoetingsplek in combinatie met een prachtige nieuwe collegezaal.

Hans Voorberg

senior adviseur
vastgoedontwikkeling

De nieuwbouw van het Esdal College in Emmen huisvest een junior college van vmbo tot en met havo 2. Het is een gebouw dat nieuwsgierig maakt en uitdaagt om te leren. Lichtadviseur Marthijn Reekers van VELUX omschrijft het gebouw als een stad waarin de verschillende leerhuizen aan aaneengeschakelde pleinen liggen.

Ten slotte het prachtige gebouw Quintus van het Dr. Nassaucollege in Assen. "Onderwijs gaat in essentie over de verbinding tussen denken en doen. Je moet het onderwijs niet laten leiden door blauwdrukken, maar het onderwijs in je eigen omgeving vormgeven." Dat is de visie van directeur Albert Noord en afdelingsleider Connie Vanderveen. Connie is op 30 november 2017 overleden. Door dit artikel toch op te nemen willen we haar passie en visie op het onderwijs graag delen."

Sibo Arbeek

Partner ICSadviseurs

LEERLINGEN DR.-KNIPPENBERGCOLLEGE HELMOND OVER
Het onderwijs van morgen

6

VERNIEUWBOUW DA VINCI COLLEGE ROOSEDAAL
Wonderen bestaan nog

8

FRITS PHILIPS LYCEUM-MAVO BLIKVANGER IN DE WIJK
Nieuwbouw prikkelt nieuwsgierigheid

12

TRANSPARANT ONDERWIJS AAN DE MAAS
Nieuwe Merletcollege, feest van licht en architectuur

16

HET PERRON IN DRONTEN
Een gebouw om in samen te werken

22

TRANSPARANTIE EN LICHT BASISKWALITEITEN NIEUWE ESDAL COLLEGE
Een gebouw dat ruimte durft te geven

26

NIEUWBOUW CHRISTELIJK LYCEUM DELFT VERBINDT BINNEN MET BUITEN
Ruimte en licht in industrieel ogend gebouw

30

TRANSFORMATIE KANTINE MEESTERZET RENOVATIE HET NOORDIK
Een gebouw voor nieuwe vriendschappen

32

GESLAAGDE VERTALING VISIE IN GEBOUW QUINTUS IN ASSEN
Denken en doen gaan altijd samen

35

LEERLINGEN DR.-KNIPPENBERGCOLLEGE HELMOND OVER

Het onderwijs van morgen

Het Dr.-Knippenbergcollege in Helmond is op weg naar een vervangende nieuwbouw. Bij het opstellen van het Programma van Eisen worden docenten en leerlingen actief betrokken. Vooral leerlingen hebben een duidelijk beeld bij hun eigen wensen en verwachtingen over hun leeromgeving. Een gesprek met vier enthousiaste ambassadeurs.

Willy van der Heijden, directielid van de OMO Scholengroep Helmond en Barbara Winkelhuijzen van ICSadviseurs trappen af: "Dit gebouw is functioneel en technisch verouderd en we gaan daarom voor nieuwbouw. De mening van docenten en leerlingen is belangrijk en daarom organiseert ICSadviseurs workshops waarin ze met elkaar in gesprek gaan. Anne Broekmeulen uit vwo 4: "Ik zit vanaf de tweede in de leerlingenraad en de debatclub en wil graag mee-

denken. Het nieuwe gebouw moet een plek voor iedereen zijn." Isabelle Manders uit vwo 5 knikt: "Ik maak het nieuwe gebouw niet meer mee, maar denk graag mee voor de volgende generatie." Guus Wensing uit mavo 4: "Samen met de leraren weten wij het beste hoe het gebouw eruit moet komen te zien." En ten slotte Bastiaan Flikweert uit vwo 6: "Ik merk hoe belangrijk buitenschoolse activiteiten als debatteren, meewerken aan een musical en het bezoeken van bedrijven voor je vorming zijn. Die

houding moet een nieuw gebouw prikkelen. Deze school heeft al een open cultuur, maar een beter gebouw stimuleert dat nog meer."

INTERNATIONALISERING

Internationalisering is een belangrijk thema. Guus: "We zijn met veel culturen en moeten met elkaar rekening houden. Engels zou eigenlijk de voertaal moeten zijn en je zou ook andere talen moeten kunnen leren, zoals Chinees. En onze kantine zou bijvoorbeeld ook halalproducten moeten aanbieden." Bastiaan: "De paviljoens zijn ingedeeld per vaksectie waardoor het moeilijk wordt te verbinden. We gaan voor een gebouw, dat open en transparant is, waarbij je meer verbindt en minder onderscheid maakt in niveaus, zoals een aparte mavo-vleugel. Theorie en praktijk zou je meer moeten verbinden; we hebben laboratoria, die we nauwelijks gebruiken."

ZELFSTURING

De leerling van morgen is zelfstandiger. Anne: "We willen meer in vakoverstijgende projecten werken en er zou er meer aandacht voor handvaardigheid en sporten moeten zijn." Guus: "Maar ook zaken als leren plannen, organiseren en goed leren schrijven. Dat leer je door meer inhoudelijke doe-opdrachten over technische en maatschappelijke vraagstukken te krijgen." Isabelle voegt toe: "Dan leer je veel meer dan een hele week lang naar een docent luisteren." Bastiaan: "Combi's van beeld en interactieve media zijn belangrijk; dat merk ik ook bij bedrijvenbezoeken. Wanneer je traditioneel informatie overdraagt valt iedereen in slaap. Leren doe je thuis wel." Anne: "De wereld verandert, maar de school blijft traditioneel. Alleen bij een vak als onderzoek & ontwerpen leer je skills als organiseren, samenwerken en plannen. Het probleem is ook dat de klassen te groot zijn en er te weinig begeleiding is. Een docent zou ook meer een goede begeleider moeten zijn." Guus: "Je schooltijd is een belangrijke fase om jezelf te leren kennen. De school kan daarin een belangrijke rol spelen door activiteiten zoals muziek, debatteren, sport aan te bieden." Anne vat samen: "De school zou een combi van IQ en EQ moeten bieden."

LOOPBAAN EN TOEKOMST

Hoe zien leerlingen de toekomst? Bastiaan: "We moeten flexibel zijn, want we worden niet meer voor één beroep opgeleid, maar voor een loopbaan met meerdere banen. Daarom is het te snel kiezen van een richting niet gewenst." Anne: "De school zou meer kunnen doen in de loopbaan oriëntatie. De focus zou ook meer op het aanleren van vaardigheden moeten liggen, waarbij vakken in samenhang worden gegeven. Veel docenten denken dat ze het alleen moeten doen, maar dat is niet zo. Door meer communicatie tussen de vaksecties is er veel meer mogelijk. Dan krijg je diepgang en verbreding."

Bastiaan: "Het nieuwe gebouw zou meer ruimtes moeten hebben om samen te werken. We hebben nu alleen maar een mediatheek, waar het zomers veel te warm is. En zonder toezicht mag je niet overal zitten."

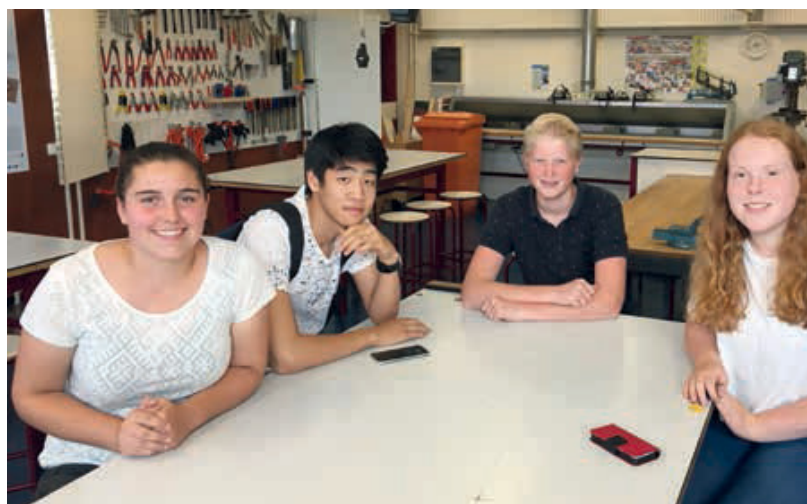
TECHNIEK EN TECHNOLOGIE

Neemt de rol van technologie toe? Isabelle: "Zeker; we willen meer digitale lessen op een aansluitend niveau. Geschiedenis doet weinig met technologie, terwijl je enorm veel kunt doen rond een thema als klimaatverandering, waarbij je de stof vanuit een ethisch uitgangspunt benadert: wat is onze rol en

"Het verschil tussen de nieuwe en oude generatie is dat de nieuwe generatie in belonen denkt in plaats van straffen"

wat doen we eraan? Dan combineer je ook weer een aantal vakken." Willy reageert: "Als je het onderwijs opnieuw zou uitvinden haal je het niet in je hoofd om een leerling elke 50 minuten iets anders te laten doen." Anne knikt: "Ik merk dat veel kinderen niet met plezier naar school gaan. Je moet zorgen dat leren leuk wordt. Het verschil tussen de nieuwe en oude generatie is dat de nieuwe generatie in belonen denkt in plaats van straffen." Bastiaan: "Voor een vervolgopleiding gaat het erom of je genoeg competenties hebt en intuïtief goed bent. Werkgevers kijken naar je CV en buitenschoolse activiteiten en hobby's. Echt niet naar of je nu gemiddeld een 7 of een 8 hebt." 📌

📌 Voor meer informatie neemt u contact op met Judith Vroemen van ICSadviseurs: judith.vroemen@icsadviseurs.nl. Of kijkt u op de site van Barbara Winkelhuijzen, inmiddels Context & Co: www.contextenco.nl.

VERNIEUWBOUW DA VINCI COLLEGE ROOSENDAAL

Wonderen bestaan nog

"Wonderen bestaan nog." Dat was de korte kenschets van directeur Joseph Dekkers over zijn nieuwe school. Daarbij is een deel van het oude gebouw in een vernieuwbouwtraject tot een prachtige leeromgeving voor leerlingen van het vmbo en het praktijkonderwijs getransformeerd. Wethouder Hans Verbraak: "Het had ook een museum of een theater kunnen zijn. Zo licht en ruimtelijk is het opgezet."

Het kost een geoefend oog om te zien dat de bestaande bouw uit 1995 aan Bovendonk 1 in Roosendaal onderdeel van het nieuwe Da Vinci College is en dat was volgens Martin Rolsma van ICSadviseurs ook de uitdaging aan architect Ector Hoogstad: het hele oude gebouw slopen en volledige nieuwbouw voor 1.000 leerlingen met verrekening van de boekwaarde of een deel van het oude gebouw integreren in de ver-

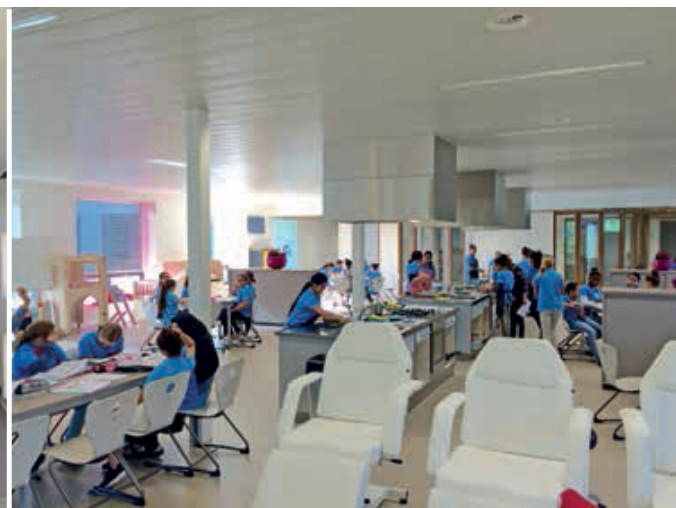
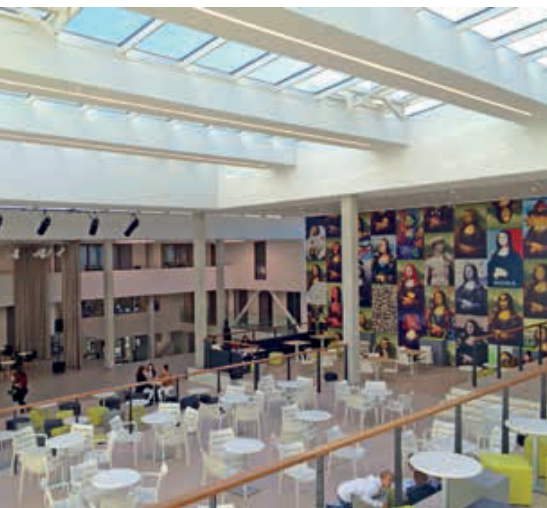
Joseph Dekkers (I) en Hans Verbraak

"Het moest een doorwaadbaar gebouw worden en daarvoor kozen we het model van de stad als metafoor."

nieuwbouw voor het Da Vinci College, met inzet van die boekwaarde als extra prikkel. De architect koos voor de uitdaging en het resultaat is verbluffend; zowel aan de buitenkant als aan de binnenkant is de historie van het gebouw niet te zien. Directeur Joseph Dekkers: "De eerste plannen voor nieuwbouw voor een ongedeeld vmbo waren er al in 2000, maar pas in 2007 werd het concreet toen we met APS en Veldhoen het onderwijsconcept in een nieuwe school hebben vertaald in een programma van eisen. De school zat op drie locaties, dus de opgave was ook om de drie culturen samen te voegen. We begonnen niet met de m², maar wel met wat we in de nieuwe school zouden gaan doen. Daarvoor organiseerden we sessies als one day dream school; tijdens de laatste hebben we in een oude jeneverfabriek op ware grootte (1.600 m²) de studiehuisen na laten bouwen. Daar zijn docenten en leerlingen mee aan de slag gegaan om met elkaar te verkennen hoe ze samen die ruimtes in zouden gaan richten, zodat zowel docenten als leerlingen er zouden kunnen werken. De beleving van de ruimte is fantastisch en dat komt ook door het gebruik van de materialen en de wijze waarop de architect ruimtelijke kwaliteit heeft toegevoegd. Hij wist zich bovendien goed te verplaatsen in de wensen van de gebruiker, waarbij de buurt ook steeds is meegenomen in het proces."

BIJZONDERE PLOT

Wethouder onderwijs, economie en arbeidsmarkt Hans Verbraak vult aan: "We hebben in Roosendaal met het Kellenbeek College en het Jan Tinbergen College hele mooie nieuwe scholen staan, maar dit gebouw spant de kroon. Het meest curieus is dat deze plot nooit in beeld was. Binnen de stedelijke vernieuwing Stadsoevers wilden we naast de bouw van 900 woningen het stadskantoor met het nieuwe Da Vinci College verbinden. Dat ging niet door en toen kwam deze locatie in beeld. Dit is de oude locatie van het Jan Tinbergen College, dat aan de Burgemeester Schneiderlaan nieuwbouw had gekregen. En dan plaats je hier een school voor vmbo en praktijkonderwijs, waar de buurt in eerste instantie niet blij mee ►

was.” Joseph knikt: “Ik had er ook geen goed gevoel bij; JTC kreeg een nieuwe school en wij moesten op de oude plek van het JTC zitten. Uiteindelijk hadden we geen beter besluit kunnen nemen.”

ONSCHOOLS GEBOUW

Joseph verder: “Het is een onschools en een modern ogend gebouw geworden. Ik omschrijf het als stijlvol modernistisch. De drie kernwoorden waren licht, lucht en ruimte. We hebben de psychologie van het gebouw omschreven; het moest een doorwaadbaar gebouw worden gebaseerd op het model van de stad als metafoor. We zien de school als een samenleving in het klein met dezelfde functies: wonen, werken en ontspannen. Als je nu door het gebouw loopt herken je het ritme van het stadsleven met arcaden, steegjes en pleinen. De begane grond heeft de vorm van een langgerekte winkelstraat en is als een meanderende etalage uitgevoerd. De wijken annex studiehuizen vind je verspreid over de drie verdiepingen; op de eerste verdieping, waar je via de monumentale houten buitentrapp binnenkomt, ontvouwt zich het centrale hart met de aula en de kantine in de vorm van terrassen. De afdelingsleiders zijn wijkmanagers die voor hun wijk verantwoordelijk zijn. Ze mochten zelf met voorstellen voor hun eigen inrichting komen en daarvoor hebben we het model van de gemeenteraad opgericht, net als in een echte stad. Voorstellen werden daar afgewogen en bekrachtigd. De studiehuizen zijn de gezamenlijke werkplekken voor leerlingen en docenten. Alleen de teamleiders hebben een eigen kamer en verder zijn er spreekkamers. Er is geen docentenkamer, maar we hebben wel een personeelsteras. De studiehuizen worden gebruikt door eenzelfde groep leerlingen met een vaste groep docenten met een autonoom wijkmanagement. Je vindt hier zorg en welzijn, techniek, horeca en ondernemen. De brugklassers hebben een eigen studiehuis en dat geldt ook voor het praktijkonderwijs onderen bovenbouw.” Hans vult aan: “Daarnaast werken we samen met Avans Hogeschool aan een opleiding mobiliteit en logistiek. Roosendaal is een logistieke hotspot en we zien nu al dat er binnen tien jaar een tekort komt aan goede werknemers. Daarom zijn we

als gemeente zo blij met deze school. Deze leerlingen blijven in Roosendaal en vinden hier werk. In dit gebouw kunnen ze zich volledig ontplooiën.” Joseph knikt: “We hebben hoog op de kwaliteit ingezet. Het gebouw maakt een frisse, optimistische indruk en de architect en binnenhuisarchitect van Livin’ interieur-architectuur hebben geweldig samengewerkt. Als mensen hier binnenkomen, houden ze hun adem in. De inrichting is state of the art. Het gebouw is aan alle kanten mooi, met schuine begroeide voorkanten, een meanderende glazen gevel met prachtige zilverkleurige zuilen. Daardoor is de straat een deftige laan geworden. We hebben bewust geen hekken geplaatst, waardoor het ook niet op een school lijkt. En overall komt het handschrift van Leonardo da Vinci terug; als een repeterend beeldmerk.”

KWALITEIT ZOEKT KWALITEIT

Joseph: “Het onderwijsconcept was een groeimodel en daar is het gebouw op gevormd. Ik wist vanaf het begin dat dit de meest bijzondere vmbo-school van Nederland moest worden. En als je weet wat je wilt en het verhaal klopt, dan krijg je alle partijen mee. Kwaliteit zoekt kwaliteit en het uiteindelijk resultaat is meer dan de som van de delen. Het gebouw spreekt voor zich. Vanaf het allereerste begin wilde iedereen die betrokken was bij de bouw iets bijzonders maken en het team van adviseurs, architect en aannemer heeft fantastisch samengewerkt. Die energie vertaalt zich ook naar onze prachtige leer- en buurttuin, waarbij we samen met buurtbewoners 17.000 m² grond in cultuur aan het brengen zijn met een prachtig houten leerhuis. Ook daar is het gelukt om van een goed idee realiteit te maken.” Hans wijst ten slotte op de rapportage die documentairemaker Frans Brommet over het vmbo heeft gemaakt: “Dan zie je hoe kansrijk dit onderwijs eigenlijk is. Deze kinderen hebben teleurstellingen gekend en hebben soms niet zulke hoge verwachtingen. Ze komen hier en dan mogen ze zich ontplooiën. Het gebouw is niet zaligmakend, maar het helpt wel en sterkt het zelfvertrouwen.”

Voor meer informatie neemt u contact op met Hans Voorberg van ICSadviseurs: hans.voorberg@icsadviseurs.nl.

PROJECTINFORMATIE

Project

Vernieuwbouw voor Da Vinci College
Roosendaal, voor vmbo en praktijkonderwijs

Opdrachtgever

Ons Middelbaar Onderwijs, Tilburg

Financier

Gemeente Roosendaal

Adviseur

ICSadviseurs (architectenselectie, aanbesteding, projectmanagement, directievoering)

Architect

Ector Hoogstad Architecten

Installaties

HOMIJ Technische Installaties, Eindhoven

Aannemer

BVR Groep, Roosendaal

Installatieadviseur

Nelissen ingenieursbureau bv

BVO

13.500 m² bvo, inclusief sportvoorzieningen

Stichtingskosten

€ 23,2 mio, inclusief grond en deel boekwaarde, inclusief btw

Oplevering

Mei 2016

FRITS PHILIPS LYCEUM-MAVO BLIKVANGER IN DE WIJK

Nieuwbouw prikkelt nieuwsgierigheid

Op het terrein van het voormalige Lyceum Bisschop Bekkers is recent het Frits Philips lyceum-mavo herrezen, waarbij ook de voormalige sporthal is getransformeerd en het sportterrein is verlegd. Het resultaat past perfect in de groene omgeving. "Cum laude" geslaagd kenmerkt directeur-bestuurder Martin van den Berg van SECVO het proces en bij de opening wenste naamgever Frits Philips alle kinderen vooral veel nieuwsgierigheid toe.

Het is een prachtig en duurzaam gebouw geworden. Daarover zijn directeur bedrijfsvoering Ria van Doorn van SECVO, Jan Boer van ICSadviseurs en Carina Nørregaard van LIAG het eens. Martin legt uit wat *cum laude* voor hem inhoudt: "Het project is door de architect en adviseurs uitgewerkt tot een DO+ en daarna op

basis van Engineer en Build aanbesteed, waarbij ICSadviseurs het totale project heeft begeleid en LIAG een hele goede architect was. Ik wil adviseurs die gedurende het hele proces mijn counterpart blijven en me op de hoogte houden van ontwikkelingen en belangrijke keuzen voorleggen. Ik wil zelf kwalitatieve afwegingen kunnen

PROJECTINFORMATIE

Project

Nieuwbouw Frits Philips lyceum-mavo en renovatie sporthal, herinrichting terrein

Opdrachtgever

Stichting Eindhoven Christelijk Voortgezet Onderwijs

PvE/projectbegeleiding

ICSadviseurs

Architect

LIAG architecten & bouwadviseurs

Aannemer

Wijnen Bouw Someren

Oplevering

15 juni 2017

Stichtingskosten

€ 18,2 mio inclusief btw

Bvo

11.000 m² onderwijs en 2.000 m² sporthal

maken wanneer dat nodig is. “Jan knikt: “Je zoekt de grenzen op, samen met de opdrachtgever, om het maximale te realiseren voor elke euro die je hebt. Martin vult aan: “De aannemer was het ook niet gewend dat ik regelmatig op de bouwplaats te vinden was, maar dat zorgt er wel voor dat hij sneller zelf met suggesties komt hoe het anders en beter kan. De opdracht aan ICSadviseurs en de architect LIAG was om met een goed plan voor het onderwijs te komen. Het programma van eisen van ICS werd met de input van LIAG steeds verder verscherpt.” Carina vult aan: “Je werkt op een logische manier vanuit de onderwijskundige visie naar het ontwerp, de indeling van het gebouw en daarna de inrichting. Iedereen bleef daardoor in elke fase betrokken.” Martin: “Ik heb wel tegen de medewerkers gezegd dat de fase van inspraak na het definitief ontwerp voorbij was. Dan moet de school er in feite al staan.” Carina: “Daardoor werd het ook een snel en transparant proces; iedereen wist waar hij aan toe was.” Jan: “Bijzonder aan dit traject is namelijk dat het ontwerp uitwerken tot een DO+ in een half jaar is gerealiseerd! We hebben het wel over ca 11.000 m² BVO onderwijs en 2.000 m² sporthal. De korte lijnen met de opdrachtgever zijn daarbij onmisbaar naast een goed op elkaar ingespeeld ontwerp-team. De sleutel tot succes.”

SAMEN STERK ALS FRITS PHILIPS

Ria: “Bij de ontwikkeling van het integraal huisvestingsplan werd duidelijk dat financiering eenvoudiger werd wanneer er één school zou verdwijnen. In overleg met OMO werd besloten het Lyceum Bisschop Bekkers (havo-vwo) en het Christiaan Huygens College locatie Broodberglaan (mavo-havo) samen te voegen tot het Frits Philips lyceum-mavo.” Jan: “Er was ook sprake van een zwaar verouderde huisvesting en de oorspronkelijke vestiging van Christiaan Huygens zat ingeklemd in een woonwijk met overlast voor de bewoners. Het gebouw van het Lyceum Bisschop Bekkers stond al veertig jaar op dit terrein. Na de fusie ontstond direct de optie voor nieuwbouw op deze plek, waar ook een sporthal stond en die perfect in het voedingsgebied ligt en goed bereikbaar is vanuit de uitvalswegen.” Martin: “Met de combinatie van een school en een sporthal met veel groen eromheen kun je een totaalpakket bieden. Waar vind je een grote school van 1.580 leerlingen in een binnenstedelijk gebied op zo’n locatie? Let wel; je praat over het grootste gebouw in Eindhoven-Noord; het staat hier vijftig jaar mooi of lelijk te zijn.”

DUURZAAM NAAR DE TOEKOMST

Carina: “Wij zijn als architect tijdens een Europese Aanbesteding geselecteerd. De school was nog niet ontworpen en we mochten onze visie presenteren, ▶

waarbij we op kleinschaligheid en het ontwikkelen van de talenten van de leerlingen hebben ingezet. Het klikte en daarna zijn we vanaf scratch weer begonnen.” Martin vult aan: “Vergeet duurzaamheid niet; dat betekent verantwoord omgaan met grondstoffen en materialen en het herstellen en afvoeren ervan. Beton is bijvoorbeeld duurzaam, op de materialen van hout zit geen verf, het wassen van glas is goedkoper dan muren regelmatig sausen en het gebouw heeft een duurzaam gekoeld klimaat. Philips heeft overal led-licht gesponsord en dat scheelt ook enorm.” Jan knikt: “Hier is alleen toegepast wat je tijdens het gebruik kunt terug verdienen. Het is een gebouw met een lage EPC-waarde.” Carina: “Het is een zeer compact gebouw geworden, ook doordat wij het schoolgebouw tegen de bestaande sporthal hebben gebouwd, wat veel geveloppervlakte heeft bespaard. Ondanks dat het een diep en compact gebouw is voelt het licht en ruim aan en je hebt overal veel daglicht en uitzicht. Duurzaam is ook dat we de bestaande sporthal hebben getransformeerd.” Martin: “De sporthal was een ruimte zonder daglicht en een slechte luchtbehandeling. Nu is het een lichte

ruimte, met een prettig klimaat geworden en met een prachtige kantine die de gemeente ook aan derden kan verhuren. En we hadden geen kosten van tijdelijke huisvesting. Dat is ook duurzaam.”

KIJK OM JE HEEN

Carina: “Het is vooral ook een functioneel gebouw met een groot atrium, waardoor veel licht naar binnen valt dat zich doorzet naar de onderwijs- en talentenruimten. De vides op de tweede verdieping gaan tot de grond door en elk studiegebied heeft een vide met daklicht. Overal zijn akoestische maatregelen integraal opgenomen in de karakteristieke afwerking van plafonds en wanden met onder andere de houten latjes. Ria: “We wilden laten zien waar je mee bezig bent en tegelijkertijd geborgenheid bieden. De verschillende talentrichtingen zijn zichtbaar in het gebouw, zoals ondernemerschap, sport en brainport. We zitten natuurlijk wel in Eindhoven.” Carina vult aan: “De onderbouw zit boven omdat het daar rustig is en de jongere leerlingen van daaruit langzaam de school kunnen ontdekken. Ook de entree hebben we kleinschalig gehouden, waarbij je niet direct in de aula terecht komt. Je kunt via de aula naar boven maar ook via het trappenhuis. Op elke verdieping hebben we vier hoeken met studiegebieden en lokalen waardoor het in kleinere units onderverdeeld is.” Martin: “Kijk even om je heen; je kijkt overal dwars door het gebouw heen. Vanuit deze vergaderzaal kijk je in de mediatheek, twee lokalen en je ziet de bomen. En ondanks die transparantie en de vele open ruimten is het een rustige school.”

KLEUR IN BEWEGING

Bijzonder is ook het kleur- en materiaalgebruik. Aan de binnenkant vind je de kleuren groen, blauw en geel en op de verschillende verdiepingen aangevuld met natuurlijke materialen als hout en beton die het gebouw een fijne en warme uitstraling geven. Carina: “Licht uit zich in beweging en is dynamisch. Dat hebben we uitgewerkt in de gevel en de binnenkant van de school. We wilden iets ontwerpen wat dynamisch is en van verschillende kanten verandert. Het gevelbeeld beweegt met je mee als je rondom het gebouw loopt en verschiet van wit naar kleur. Door de lichtinval ’s avonds veranderen de kleuren weer, waardoor een extra dimensie ontstaat. De uitstraling is zeker een visitekaartje voor de school.” Martin ten slotte: “Het is vooral een transparant gebouw geworden dat werkt: brugklassers zien oudere leerlingen in witte jassen met brillen en leerlingen die met werkstukken kunstzinnige vorming bezig zijn. Dat prikkelt de nieuwsgierigheid en daar wil je bij horen.”

Neem voor meer informatie contact op met Jan Boer van ICSadviseurs via jan.boer@icsadviseurs.nl of Carina Nørregaard van LIAG via cnorregaard@liag.nl. U kunt ook bellen met de school: 040-2412844 of kijken op de site: www.fritsphilips.eu.

TRANSPARANT ONDERWIJS AAN DE MAAS

Het nieuwe Merletcollege,

feest van licht en architectuur

Het uitzicht op de Maas als een panorama dat voortdurend verandert door de seizoenen heen, het spel van licht, zon en schaduw en de boten die langzaam voorbijglijden. Dat is de plek waar leerlingen van het nieuwe Merletcollege hun pauzes doorbrengen. Directeur Ben Leenen is een tevreden mens: "Het kost me nauwelijks moeite om onze docenten in de pauze te laten surveilleren."

Achteraf was iedereen het erover eens dat het een mooi gesprek was, met als leidende thema's dat onderwijs *transparant* moet zijn en architectuur *ruimte* moet creëren in plaats van afsluiten. Aan tafel zaten directeur Ben Leenen, bouwprocesmanager Martin Rolsma van ICS-adviseurs, architect en daglichtadviseur Marthijn Reekers van VELUX Nederland en architect Joost Ector van Ector Hoogstad Architecten, die samen met zijn collega Lennaert van Capelleveen het project ontworpen heeft. Ben vertelt hoe trots iedereen uit Cuijk inmiddels op het gebouw is: "Laatst hadden we een Open Dag voor iedereen die interesse had en terwijl er code oranje was afgegeven kwamen veel ouderen van 65 jaar en ouder naar onze school. Mensen uit het dorp zijn inmiddels trots op het gebouw. En als ze het *breedbeeld* op de Maas hebben gezien zijn ze helemaal verkocht. Op de oude locaties moest je een lokaal in om te zien hoe een ervaren collega werkte. Dat hoef je hier niet te doen; je kijkt overal naar binnen, terwijl we toch het concept van het lokaal hebben gerespecteerd. In het programma van eisen stond dat de inrichting tegemoet moest komen aan het type school dat we zijn; we zijn een regioschool en hebben ons onderwijskundig concept niet veranderd. Toch staan we als vrij traditionele school midden in een ontwikkeling, waarbij dit gebouw helpt om die verandering teweeg te brengen." Joost knikt: "We leven in een tijd dat alles een *game changer* moet zijn, maar je moet het kind niet met het badwater weggooien." Ben knikt: "Hetzelfde maar op een ander niveau geldt ook voor de omgang met afval; prullenbakken trekken afval aan, dus zetten we ze niet meer automatisch bij de kintinetafels en in de lokalen. Gevolg is dat mensen zich bewust worden van hun eigen verantwoordelijkheid om een ruimte schoon te houden. Dat zijn afspraken die je moet blijven nakomen, anders glijdt het af." Joost knikt: "Verandering van omgeving is de beste manier om een grote stap te zetten in een cultuurverandering en zo moet je een gebouw ook strategisch inzetten. Sommige opdrachtgevers vinden een bouwproces een soort bezoeking, maar dan heb je het niet begrepen. Het is een kans die je op alle fronten moet aanpakken." Ben lacht: "Transparantie kost moeite, maar als het er eenmaal is willen mensen er waarschijnlijk niet meer van af."

LOCATIE AAN DE MAAS

Ben over de aanleiding: "Het Merletcollege had twee scholen in Cuijk; een havo/vwo-gebouw en een vmbo/mavo gebouw. We vonden het niet langer wenselijk om die vier verschillende richtingen op meerdere locaties aan te bieden en besloten om één nieuwe school te maken. Er was een oorspronkelijke voorkeurslocatie; in het centrum bij het station in

vnr Joost Ector, Martin Rolsma, Ben Leenen en Marthijn Reekers

Eén van de belangrijkste speerpunten in de ontwerpvisie was het realiseren van een energiezuinig, duurzaam gebouw. Een uniek concept is toegepast: verwarming en koeling door middel van Maaswater. Martin Rolsma: "Er is gekozen voor een goed geïsoleerde schil, waardoor de warmtevraag van het gebouw beperkt is. Probleem is vaak het vinden van een betaalbare oplossing om aan de koelvraag te voldoen. Actief koelen van een gebouw op traditionele wijze heeft als nadeel dat het duur is in exploitatie. Normaal los je het op met een duurzame techniek als wko-installatie. Dat kon hier niet, omdat je naast een dijk bouwt, waar geen leidingen in mogen. Bovendien was in de bodem sprake van een onderstroom, waardoor je je warmte en koude niet op één plek kunt houden. Daarom is gezocht naar alternatieven. Door de gunstige ligging direct aan de Maas is geopperd om gebruik te maken van Maaswater voor de opwekking van verwarming en koeling. De Maas heeft een bepaalde temperatuur; in het voorjaar is de temperatuur van de Maas door smeltwater uit de bergen laag en warmt langzaam op in de zomermaanden. Hierdoor kan in het najaar warmte aan het Maaswater worden onttrokken en kan in het voorjaar en zomer het water voor koeling worden ingezet. In combinatie met een warmtepomp en een warmtewisselaar kan je hiermee het gebouw met minimale kosten verwarmen en koelen." Ben knikt: "En de symbolische waarde is groot: de Maas stroomt niet alleen langs Cuijk, maar we laten hem ook de school binnen om ons te koelen en te verwarmen."

combinatie met enkele opleidingen van ROC Leigraaf en de schouwburg of op een locatie aan de Maas. De eerste viel af, omdat de twee overige partijen afhaakten, waardoor voor onze school deze locatie in beeld kwam. De Maas is in deze omgeving zaligverklaard, dus bouwen aan de Maas is logischerwijs een thema." Joost: "Wat gun je als gemeenschap aan je kinderen? Als het om het bouwen van appartementen of kantoren gaat kan ik me enige commotie wel voorstellen, maar investeren in maatschappelijk vastgoed op zo'n plek is een cadeau aan jezelf." Ben: "Dit is een prachtige locatie voor kinderen, zo vlak naast de sportvelden en toch goed bereikbaar. In de ochtend lopen de kinderen naar het licht toe en de kantine met uitzicht op de Maas is de mooiste ruimte."

INNOVATIE EN DUURZAAMHEID

"We kozen voor Ector Hoogstad Architecten omdat zij gelijk begonnen over de magie van de plek en die ook echt benutten, terwijl de andere architecten binnen de beperking van het stedenbouwkundig plan kleur-

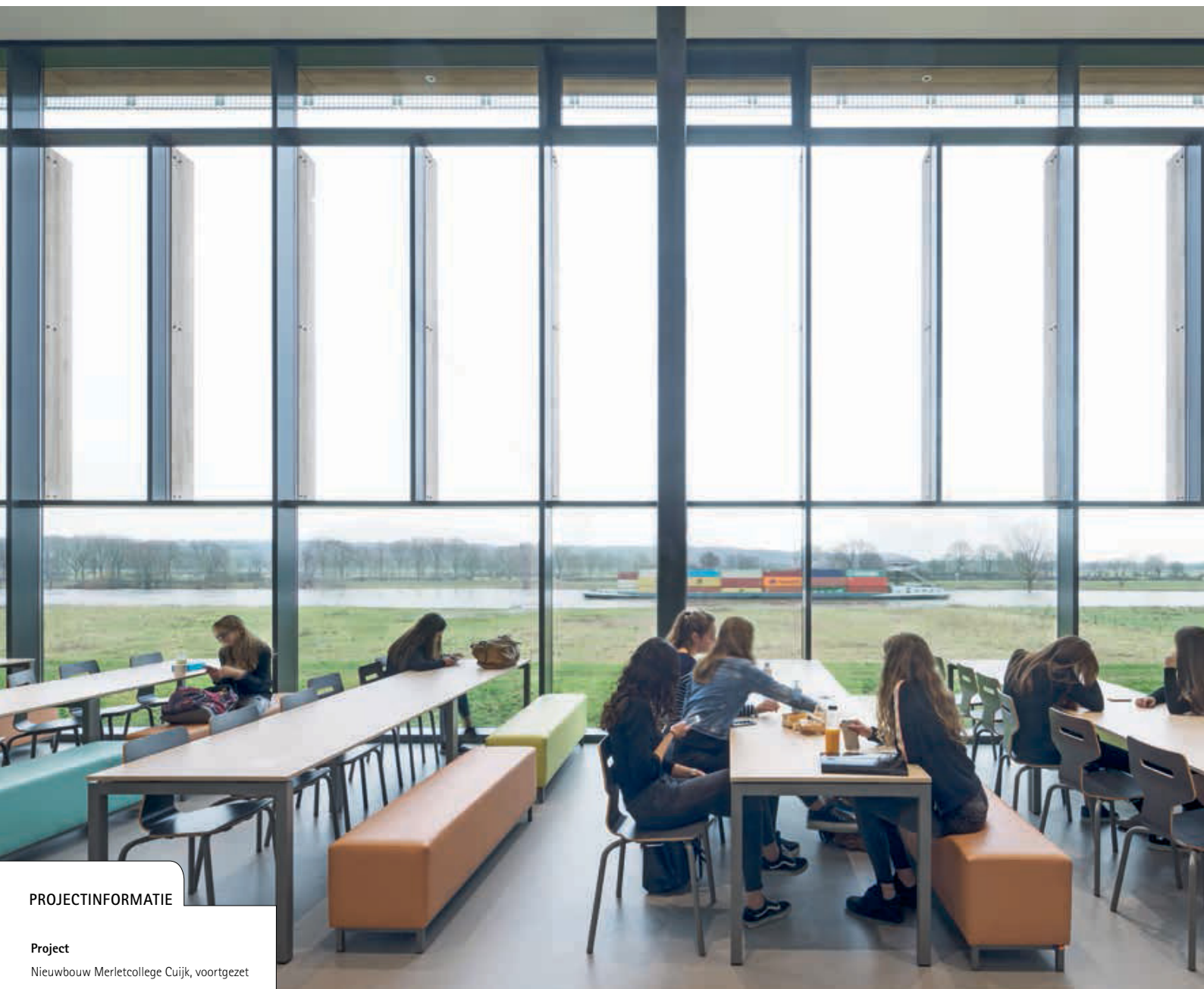
"Verandering van omgeving is de beste manier om een grote stap te zetten in een cultuurverandering en zo moet je een gebouw ook strategisch inzetten"

den." Martin Rolsma begeleidde het project vanuit ICSadviseurs: "Het bijzondere is dat vervolgens de architect ons weer mede geselecteerd heeft. Dat heeft tot een mooie samenwerking geleid waarbij we steeds op zoek zijn gegaan naar de balans tussen duurzaam en innovatief. Zo hebben we het ontwerp, dat eerst gedraaid was, geoptimaliseerd. De kunst was om het unieke van de locatie voor iedereen voelbaar en leefbaar te maken." Zowel bij nieuwbouw als bij renovatiewerken besteedt OMO veel aandacht aan de eisen ten aanzien van energie-efficiëntie gebouwen en het realiseren van een gezond binnenklimaat. Martin: "Als eerste hebben we daarom over duurzaamheid gesproken en gezamenlijk met OMO bepaald om eerst de bouwfysicus te selecteren en zijn of haar visie op duurzaamheid te geven." Door de bevindingen hebben we gekozen om met name aan de buitenring natuurlijk te ventileren en tegelijkertijd de afzuiging naar en vanuit de lokalen te optimaliseren. Door steeds vanuit de essentie te denken zijn er nu minder installaties en is er toch een hoogwaardig binnenklimaat. We hebben een eenvoudige pui gemaakt met

royale glas afmetingen en lamellen om nog iets van zoninstraling tegen te gaan. Duurzaamheid zit ook in het compacte karakter, waarbij we 600 m² gewonnen hebben omdat we minder gangen en techniekruimten hebben gebouwd. Dat geld is ingezet in extra kwaliteit, zoals de houten wenteltrap in de kantine en het unieke Maaswatersysteem."

LICHT EN KLEURNUANCES

Marthijn Reekers van VELUX Nederland: "Het is een fantastische landschappelijke plek met veel licht en frisse lucht. We zijn blij dat onze modulaire lichtstraten dat daglicht rijkelijk binnenlaten en met de spui mogelijkheid samen een actief onderdeel zijn van het binnenklimaat concept." Joost vult aan: "Wij vinden daglicht altijd heel erg belangrijk in onze gebouwen. Helderheid en overvloedig daglicht zijn een rode draad in ons werk en daar zijn we slim in geworden. We weten wat licht van boven doet en hoe effectief dat kan zijn. De dwarsdoorsnede is zo'n veertig meter; hoe kun je dan in het hart van het gebouw de beleving van het daglicht brengen? Over de volle lengte is ►

PROJECTINFORMATIE

Project

Nieuwbouw Merletcollege Cuijk, voortgezet onderwijs vanaf vmbo tot en met vwo met gymnasium

Opdrachtgever

OMO Tilburg

Adviseur

ICSadviseurs (programma van eisen, projectmanagement en directievoering)

Architect

Ector Hoogstad architecten

Lichtstraten

VELUX Nederland BV.

Aannemer

Wijnen bouw

Ingebruikname

oktober 2017

Bvo

9.100 m²

Stichtingskosten

€ 16,6 mio (inclusief btw)

gekozen voor lichtstraten in de vorm van zadelkappen op het zuiden boven de centrale hal met spiegelende metaalfolie en een aantal losse lichtstraten in het dak. In het metaal zie je de lucht weerspiegelen; een *trompe-l'oeil-effect*.

De kleuren van het licht buiten zorgen voor kleurnuances binnen. Dat zorgt voor een prachtige beleving. We hebben inmiddels heel veel ervaring met oriëntatiegericht ontwerpen, dat voor ons meer betekent dan elk zonnestraaltje buitensluiten. Op de juiste momenten de zon binnenhalen geeft een unieke kwaliteit." Ben zegt over het licht en de transparantie: "Onze drukste leerling is hier rustiger dan op de oude locatie, omdat hij zich meer bewust is van de anderen en zich daardoor anders gaat gedragen.

De wanden van de lokalen zijn volledig van glas zodat je bijna geen scheiding voelt. Onze belangrijkste eis was dat ons onderwijs zichtbaar wordt en mensen

kunnen zien wat we doen, niet alleen van buiten naar binnen, maar ook van binnen naar binnen. De enige ruimte waar je niet naar binnen kunt kijken is één spreekkamer." Joost vult aan: "Ik geloof dat een gemeenschap hechter wordt als je elkaar niet alleen in de pauze tegenkomt, maar elkaar ook in actie ziet. Daardoor groeit het respect en prikkel je de nieuwsgierigheid. Gebouwen zijn van invloed op hoe mensen zich gedragen. Wij willen dat gebouwen mensen bij elkaar brengen en boven zichzelf uit laten stijgen. Dus maak je geen muren om het gedrag te disciplineren, maar denk je na over een meer geavanceerde manier om uitwisseling en synergie te bewerkstelligen."

BELEVING VAN RUIMTE

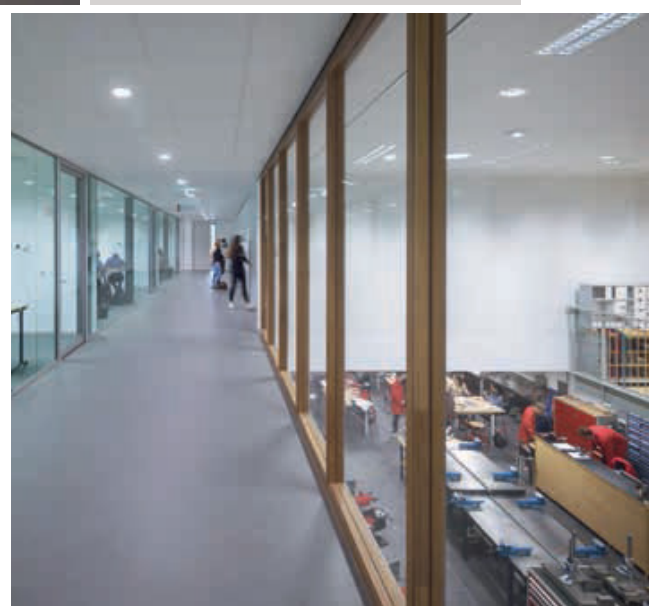
Joost: "Het maken van kennislandschappen is onze specialisatie. Dat gaat sterk over het maken van kruispunten, hoe is de wandeling in het gebouw, wat

OMO werkt actief aan duurzame scholen: De Europese Investeringsbank (EIB) heeft een financieringsovereenkomst afgesloten met Vereniging Ons Middelbaar Onderwijs (OMO). Het geld wordt onder meer gebruikt voor de plaatsing van zonnepanelen. Met de financiering van 60 miljoen euro kan OMO de duurzame ver- en nieuwbouw van een aantal scholen in Noord-Brabant realiseren. De komende jaren worden enkele nieuwbouwlocaties gerealiseerd. Daarnaast moeten enkele schoolgebouwen op korte termijn gerenoveerd en/of uitgebreid worden. Zowel bij nieuwbouw als bij renovatiewerken besteedt OMO veel aandacht aan de eisen ten aanzien van bijna energie-neutrale overheidsgebouwen, zoals energie-efficiëntie en het realiseren van een gezond binnenklimaat.

is de meest interessante weg en wat kom ik onderweg tegen. Daar kan de centrale ruimte een mooie rol in vervullen. Ik projecteer op de leerling toch een beetje hoe ik zelf in elkaar zit. Dat zoeken naar dynamiek en interactie wil ik overal in het gebouw brengen, waardoor het leren leuker wordt. De kunst is om de centrale plek en ruimten aan de overige activiteiten te koppelen. We wilden geen traditionele gangen waar het stil moet zijn en leerlingen gaan rennen. Waarom we zo'n mooie houten wenteltrap gemaakt hebben? Tja, het leven is te kort voor een lelijke trap!" Ben knikt: "Hij is prachtig en getuigt van echt vakmanschap. Ik heb bij de rondleiding alle leerlingen aan het hout laten voelen. Zo mooi kan techniek zijn." 🎧

🎧 Kijk voor meer informatie op velux.nl/modulairelichtstraten en icsadviseurs.nl.

HET PERRON IN DRONTEN

Een gebouw om in samen te werken

"Hier komen leerlingen elkaar tegen, reizen ze een periode van hun leven samen en kiezen dan weer een eigen spoor." De nieuwbouw van Het Perron in Dronten symboliseert de samenwerking tussen drie scholen. Het gevolg is een compact en duurzaam gebouw dat op alle niveaus werkt.

Dirk Speelman is bestuurder van het Almere College en tevens voorzitter van de Stichting Huisvesting Dronten. Hij ontvangt me in de aantrekkelijke personeelsruimte van Het Perron die eruit ziet als een lounge ruimte: “Weet je dat we veel inspiratie uit Schooldomein hebben gehaald op het gebied van kantines en docentenkamers, we hebben heel wat voorbeelden uit jouw blad geknipt en gebruikt in onze sessies”. Dirk legt de naamgeving van het gebouw uit: “We heten Het Perron, omdat we letterlijk naast het perron in Dronten liggen. Op de tweede verdieping zie je de treinen passeren en de mensen in- en uitstappen. Daarnaast staat dat woord ook voor wat we willen uitstralen met drie scholen in één gebouw. Zelfs ons beldsignaal klinkt hetzelfde als op alle treinstations en onze website heet Het Perron Dronten.”

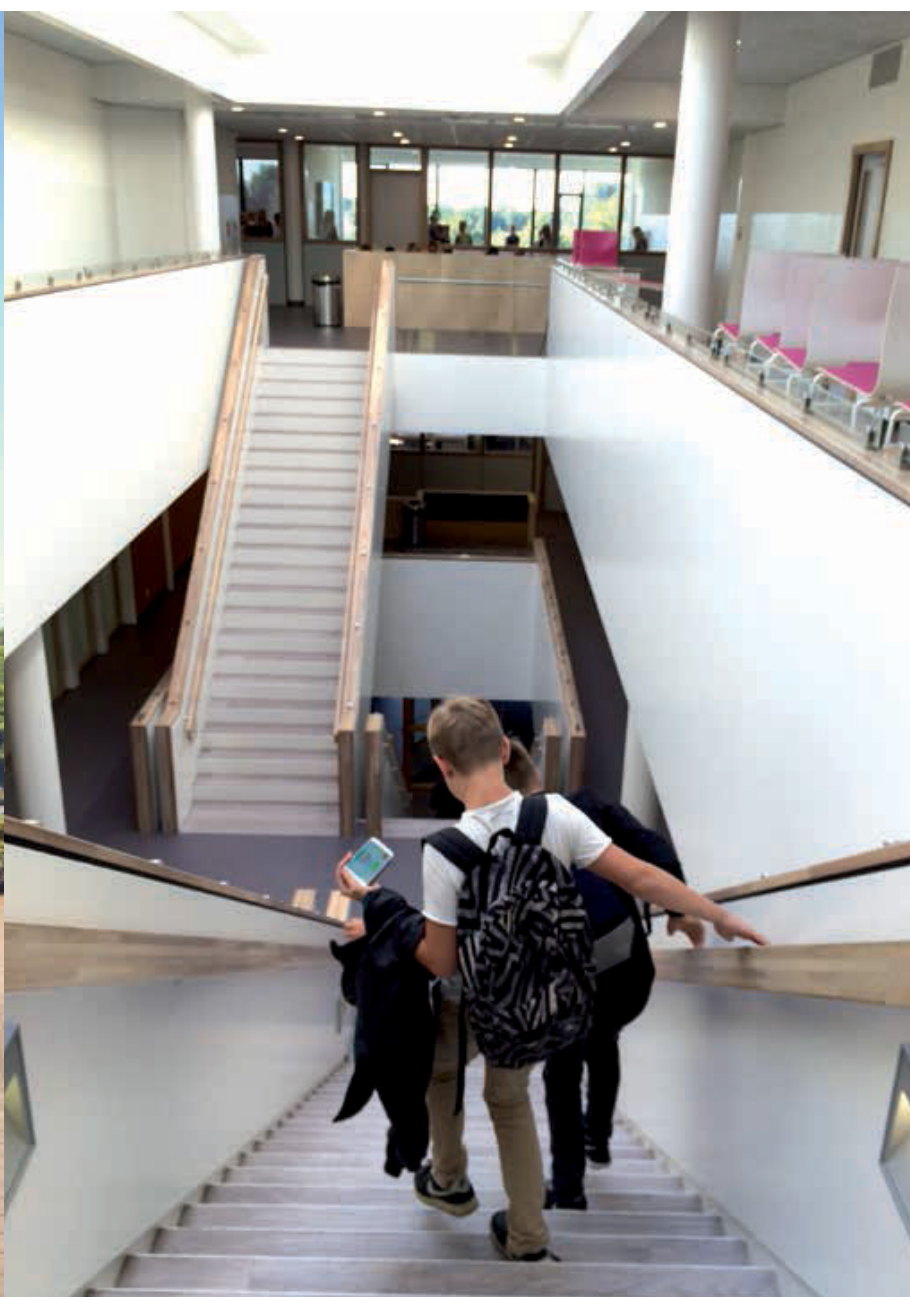
“Je kunt als schoolbestuurder in 2016 niet een gebouw openen dat niet duurzaam is.”

SAMENWERKEN

Het Perron herbergt het Almere College basis en kader, het Ichthus College basis en kader vmbo en Landstede mbo 1 en 2. “De onderwijsvisie is gericht op samenwerken”, vertelt Dirk. “Anders dan ons andere gebouw VIA in Kampen, waarbij het concept vanuit een toekomstvisie door een aantal sleutelfiguren in het programma was vertaald voordat een nieuwe groep docenten bij de uitwerking betrokken werd, hebben we hier maximaal aan draagvlak gewerkt vanuit alle betrokken scholen. VIA was een soort onderwijskundige droom, maar vervolgens moesten we het gebouw wel weer aanpassen op de dagelijkse praktijk. Wat hier positief heeft gewerkt zijn de nieuwe examenprogramma's in het beroepsonderwijs, waardoor de docenten van de verschillende scholen een gezamenlijk traject hebben doorgemaakt en een onderwijskundige visie hebben gevormd. Dat proces is goed ondersteund door ICSadviseurs en Wind Architecten. Onze docenten hebben dus de tijd genomen om na te denken over vragen als: Hoe loopt een leerling door de school? Hoe geven we openheid en geslotenheid vorm en vinden we daarin een goede balans?”

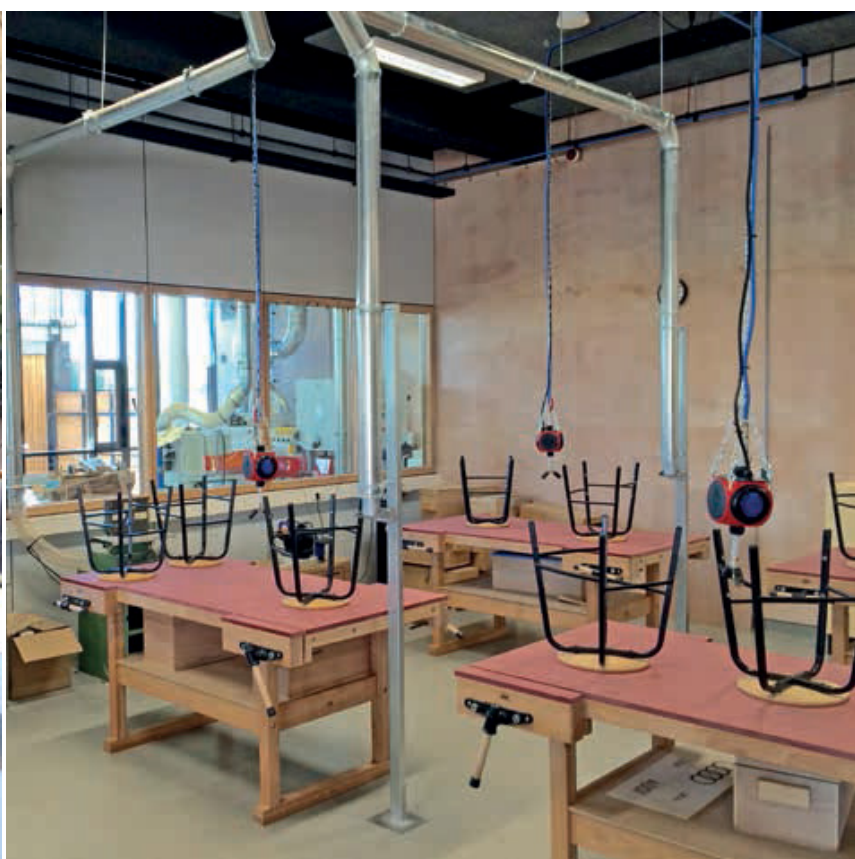
GEBRUIKERSGEBOUW

“Het Perron is vanuit de basis opgebouwd en dat zie je terug in de organisatie. De samenwerking is in eerste instantie vooral opgepakt om de beroepsgerichte vakken beter te regelen. Ichthus had geen techniek, dus moesten de leerlingen naar VIA in Kampen. Ook wilde de gemeente graag dat alle leerlingen in Dronten een startkwalificatie konden halen. Dat is gelukt; dit jaar kunnen ze in Dronten blijven voor BWI (bouwen, wonen en inrichting) en PIE (produceren, installeren en energie). En dat was nog maar het begin; op enkele lokalen na voor de entree leerlingen loopt alles door elkaar. Er zijn geen thuisbassissen of aparte personeelskamers. Dat kan ook niet, want daar hebben we te weinig ruimte voor. Op verschillende niveaus is vanaf het begin in gemengde samenstellingen gewerkt. Er zijn drie teamleiders van de betrokken scholen, die de vestigingsdirectie vormen. Maar er zijn ook drie conciërges, terwijl de roostermaker van Het Perron is en niet van de afzonderlijke scholen. En er is een eigen database voor het leerlingvolgsysteem. Binnen alle organisatorische onderdelen wordt de gezamenlijkheid uitgestraald. Als ouders er voor kiezen om naar het Ichthus College te gaan is dat wel weer te herkennen in de eigen leerling ondersteuning, het mentoraat en de meeste van de theorievakken. Uitzonderingen kunnen bijzondere vakken zijn, zoals Duits. Er zijn leerlingen van de ene school die van andere docenten les krijgen. Dat geldt ook voor leerlingen van het mbo. Je kunt heel ingewikkeld doen met detacheringen, maar dat hebben we opgelost met een ingenieus verrekening systeem, op ▶

Dirk Speelman

basis van de verhoudingen binnen de drie formaties. Die verhouding leggen we op de deelname per vak en dat bepaalt de manier van verrekenen. Het vraagt een soort van vertrouwen en dat is gegroeid met het opbouwen van het hele concept. Het is daarom echt een gebruikersgebouw geworden.”

DUURZAAMHEID

“Het Perron ligt op een ontwikkellocatie bij het station waar de gemeente een onderwijsstrook wil invullen. Zo komen er ook twee havo-vwo gebouwen en een gebouw voor praktijkonderwijs. Het gebouw in vier lagen is compact met grote trappen die vanuit het centrale atrium de verdiepingen verbinden. Rond de verdiepingen is het onderwijsproces georganiseerd in de verschillende sectoren, waarbij overal waar een leerling iets niet tijd- en plaatsgebonden kan doen gewerkt kan worden. Het gebouw kent een enorme buitentrapp met een zuilengalerij en heeft rondom hoge ramen; dat is bewust, omdat we de schoonheid van het beroepsonderwijs wilden laten zien. Daar boven vind je de theoretische vakken en Economie en Ondernemen. Daarnaast kent het gebouw twee inpandige sportzalen met interne ramen, zodat je vanuit de school naar sportende leerlingen kunt kijken. De gemeente wilde natuurlijk graag een duurzaam en vitaal gebouw, maar had niet de middelen om dat te realiseren. Dus hebben we als bestuur zelf in de kwaliteit van de sporthal, het toekomstige sportveld en de duurzaamheid van het gebouw geïnvesteerd. Het was geen onhandig moment om te bouwen, dus we kwamen ermee weg. Als we de

duurzaamheidsmaatregelen niet gedaan hadden, hadden ze ons niets kwalijk kunnen nemen. Je kunt als schoolbestuurder in 2016 niet een gebouw openen dat niet duurzaam is. Ik wil over 50 jaar nog steeds trots zijn op het feit dat we nu extra in duurzaamheid hebben geïnvesteerd. Bovendien is het goed voor de exploitatie. Het gebouw heeft een WKO, triple glas en verhoogde isolatiewaarde van gevels en dak, overal ledverlichting, wifi tot aan de grasrand buiten, 300 zonnepanelen op het dak, geen radiatoren en met luchtdruk wordt de temperatuur in balans gehouden, net als in de bergen (‘Open Balance Systeem’). Opvallend detail: de kleur paars komt overal terug in het gebouw, in combinatie met rustige tinten.”

ZOEKTOCHT

“Dat hele proces is goed begeleid door ICSadviseurs; vanaf het programma van eisen, tot en met de architectenselectie, de aanbesteding en de hele verdere begeleiding van het traject. Het is ook een zoektocht om een 21^e eeuw gebouw te maken, dat geschikt is voor de digitale leeromgeving; wat je nu wilt is overmorgen oud. Tien jaar geleden werd een gebouw opgeleverd en ging je het lokaal in. Nu is nieuwbouw veel meer onderdeel van maatwerk, waarbij je met verschillende partijen aan de slag gaat. Daar heb je een goed team bij nodig. Delen is het nieuwe vermenvuldigen.”

Kijk voor meer informatie op www.hetperrondronten.nl. U kunt ook bellen met Hans Voorberg van ICSadviseurs of kijken op www.icsadviseurs.nl.

PROJECTINFORMATIE

Project

Nieuwbouw VMBO-MBO school voor drie scholen, genaamd Het Perron Dronten

Opdrachtgever

Gemeente Dronten/ gezamenlijke besturen

Adviseur

Pve tot en met projectmanagement en directievoering: ICSadviseurs

Architect

Wind architecten en adviseurs

Aannemer

Aannemingsmaatschappij Hegeman Nijverdal

BVO

ca. 8.750 m² BVO

Stichtingskosten

ca. 11 miljoen excl. BTW

Ingebruikname

Mei 2016

TRANSPARANTIE EN LICHT BASISKWALITEITEN NIEUWE ESDAL COLLEGE

Een gebouw dat ruimte durft te geven

De nieuwbouw van het Estdal College in het Drentse Klazienaveen demonstreert een prachtig samenspel waarbij VELUX, ICSadviseurs en DAT architecten de ambitie van de opdrachtgever hebben vertaald in een open, transparant en vooral licht gebouw. Het is een gebouw dat nieuwsgierig maakt en uitdaagt om te leren.

Harry Niemeijer* heeft als adjunct-directeur facilitaire zaken samen met een ontwerpgroep met leerlingen, docenten en directieleden het proces naar nieuwbouw begeleid: "Het eerste leerjaar is een junior college voor leerlingen KB en BB, en mavo/ havo. De havo-leerlingen stromen na twee jaar door naar de bovenbouw in Emmen en de overige opleidingen halen hier hun diploma. Deze locatie is voor 700 leerlingen gebouwd, maar we hebben er nu 450. We zijn aan het krompen en kijken hoe we het gebouw goed kunnen gebruiken. Dat doen we door met maatschappelijke partijen samen te werken. Zo hadden we van begin af aan de wens om met de bibliotheek te werken. Dat lukte op een later moment omdat de bibliotheek hun gebruiksruimten in de buitendorpen van Emmen ging herschikken. Nu vormt de bibliotheek onderdeel van het gebouw en kunnen onze leerlingen er gebruik van maken. Daarnaast wordt de sporthal door diverse vereni-

gingen gebruikt en houdt een kerkgenootschap haar zondagsdienst in de 'kantine'."

Op dit terrein stond het oude gebouw dat met zijn stalen kozijnen en enkel glas en vele interne verbouwingen niet meer geschikt was. Het was ooit een lts, met onrendabele gangen en door de vele dragende muren inflexibel waardoor het een hokkerig geheel werd. In 2005 zijn we gaan dromen, in 2014 begonnen we echt en op 1 augustus 2015 konden we het nieuwe gebouw openen. Daarbij zijn we van circa 9.000 m² teruggegaan naar 6.200 m² en dat kon door slimmer om te gaan met de ruimte, de gangen zoveel mogelijk te integreren met de lesruimten en de beroepsgerichte afdelingen efficiënter te organiseren. Zo hebben we een interne opslagruimte naar buiten gebracht en in een aantal zeecontainers georganiseerd. Deze zijn U-vormig opgesteld waardoor een buitenbouwplaats met overkapping is gerealiseerd. Voordeel is ook dat deze ruimte niet meetelt in de berekening van de m²."

** In november 2017 is Harry Niemeijer overleden. Hij was trots op het gebouw en wij zijn blij dat wij hem in dit artikel een podium hebben gegeven.*

PROJECTINFORMATIE

Project

Nieuwbouw Esdal College Klazienaveen,
junior college van VMBO tot en met Havo 2

Opdrachtgever

Gemeente Emmen en Esdal College

Leverancier daglichtoplossingen

VELUX Nederland BV

Architect

DAT architecten, Tilburg

Adviseur huisvesting

ICSadviseurs

Ingebruikname

Augustus 2015

BVO

6.200 m² BVO (inclusief twee sportzalen)

PERFORMANCE TYPES

“We wilden een moderne leeromgeving maken, die inspeelt op de 21-th century skills. Elke leerling heeft een Chromebook, waarbij we het gebruik van mobiele telefoons proberen te beperken. Wij zetten in op leerstijlen of performance types van kinderen en docenten; leerlingen hebben een eigen karakter en zijn ongelijk en je wilt graag iedereen aan zijn of haar trekken laten komen. Dat wil niet zeggen dat alles individueel is, maar wel dat de ruimte-indeling het mogelijk maakt te kiezen. We hebben bijvoorbeeld lokalen met schuifwanden, zodat we grotere ruimten kunnen maken, maar ook instructieruimten voor kleine groepen en stilteruimten voor leerlingen die even apart willen leren. Organisatorisch werken we in leerhuizen met teams van docenten die voor een bepaalde afdeling verantwoordelijk zijn.”

NAAR BUITEN KIJKEN

Het is een vierkant complex met meerdere gebouwen dat deels tweelaags is. Intern loop je van leerhuis naar leerhuis of algemene ruimten, waarbij de gangen zo kort mogelijk zijn gemaakt en soms ook als een werkplek met opklapbare tafels worden gebruikt. De kantine ligt in het midden van het gebouw en is de centrale plek in de school. Daar ontmoeten leerlingen elkaar en van daaruit is het onderwijs georganiseerd. In de ontwerpgroep vroeg de architect van DAT aan

een leerling wat hij belangrijk vond: “Ik wil graag vanuit de kantine overal naar buiten kunnen kijken.” En dat is gerealiseerd. De architect heeft bij dit ontwerp laten inspireren door de Italiaanse stad Mantova. Marthijn Reekers van VELUX vult aan: “Het concept laat zich het best omschrijven als een stad waarin de verschillende leerhuizen aan aaneengeschakelde pleintjes liggen en de verkeersruimten onderdeel van het leslokaal zijn. Daardoor is een compacte school ontstaan waarbij de leerlingen van de verschillende beroepsgroepen elkaar goed kunnen zien en ervaren waar ze mee bezig zijn.” Harry knikt: “Belangrijke thema’s in ons concept zijn veiligheid en toegankelijkheid; we hebben gekozen voor een open structuur. DAT wilde een licht gebouw maken en dat paste in ons beeld van transparantie, waarbij organische materialen, licht en mooie kleuren belangrijk zijn. De leerlingen hebben samen met de architect de kleuren uitgezocht; zo heeft elke afdeling een eigen kleur gekregen.”

NATUURLIJK LICHT

Harry: “Alles wat je met daglicht kunt creëren heeft de voorkeur. De kleur en warmte van natuurlijk licht bereik je niet met kunstmatig licht. Iedereen vindt contact met buiten fijner dan een afgesloten binnenruimte. Dus hebben we gekozen voor veel daglicht van boven, waarbij je op elk plein een andere ▶

"De kleur en warmte van natuurlijk licht bereik je niet met kunstmatig licht"

toepassing ziet. In ons zorg- en welzijnsplein zie je sheddaken, die doen denken aan een hal. Bedrijfsmatige hallen met sheddaken en licht vanaf het noorden hadden een prachtige lichtinval. In combinatie met de warme kleuren en de natuurlijke materialen levert het een stoer, maar ook niet te fabrieksmatig beeld op. De mooie lampen kunnen aan wanneer het natuurlijk licht onvoldoende is. De leerlingen vinden het een prettige ruimte. Oorspronkelijk zaten de leerlingen in verschillende lokalen en nu met z'n allen op dit plein, waarbij aan de zijkant verdiepingen zijn aangebracht. De docenten zagen als een berg tegen zo'n geïntegreerd plein op, maar de open werkplekkenstructuur was een gouden greep." Marthijn knikt: "In het hele gebouw zie je een combinatie van sheddaken, lichtstraten, koepels en verhoogde dakramen in de vorm van daglichtboxen. Er is gewerkt met licht van boven om de pleinen en verbindingen en werkplekken van daglicht te voorzien en dat geeft een zeer prettig effect op de ruimte, maar ook op de kinderen."

RUIMTE DURVEN GEVEN

Harry: "Licht en kleur zijn belangrijk, maar het binnenklimaat ook; we hebben naast veel natuurlijk licht ook vloerverwarming en geen radiatoren meer. Daarnaast werken we met warmte koudeopslag; in de bodem zijn 44 bronnen geslagen op 125 meter diepte. We ventileren mechanisch met luchtbehandelingskasten, aangestuurd door CO₂-sensoren. Op de sporthal zijn zonnepanelen gelegd, waarbij we het aantal verder uitbreiden. De ramen kunnen open

om te spuien, maar niet te lang, omdat de sensoren anders hun werk niet goed kunnen doen. Als de sensor aangeeft dat er frisse lucht nodig is dan wordt dat automatisch geregeld. We werken met een geavanceerd gebouwbeheersysteem. De conciërge ziet op een display wat er overall per ruimte gebeurt en kan daarop inspelen. In 2010 hebben we met een aantal docenten en directieleden dertien scholen in Melbourne en Adelaide bezocht. Het onderwijs staat daar op een hoog niveau en de overheid stimuleert de scholen om te experimenteren. Dat geldt ook voor verbeteringen in je gebouw, zoals het binnenklimaat en de luchtvochtigheid in ruimten. Daar kan de inspectie hier een voorbeeld aan nemen. De lessen die we hebben geleerd hebben we voor een belangrijk deel toegepast. Dit gebouw maakt nieuwsgierig en durft leerlingen te laten ontdekken. Dat zie je terug in de openheid van dit gebouw; het staat op een groot openbaar parkachtig terrein met een kiss en ride zone en je kunt er van verschillende kanten in. Daarnaast is het een open gebouw met glas tot op de grond. Je kunt buiten zien wat binnen gebeurt. Dat leverde in het begin veel prikkels op, maar daar wennen ze onvoorstelbaar snel aan en nu is dat alleen maar prettig." 🗣️

▶ In het gebouw zijn onder meer doorvalveilig glas en energiebesparend tweelaags glas en ventilerende lichtstraatmodules van VELUX toegepast. Kijk voor meer informatie op velux.nl en op esdalcollege.nl. Of mail met Hidde Benedictus: hidde.benedictus@icsadviseurs.nl.

NIEUWBOUW UITBREIDING CHRISTELIJK LYCEUM DELFT VERBINDT BINNEN MET BUITEN

Ruimte en licht in industrieel ogend gebouw

Door binnen met buiten te verbinden ontstaat onderwijs dat uitdagend is voor de leerling. Mede door die visie groeide het Christelijk Lyceum Delft en moest uitbreiden. De gedeeltelijke nieuwbouw past bij de ambitie van de school. De onderwijsfocus op techniek en projecten wordt weerspiegeld in de industriële architectuur.

De nieuwbouw aan het Molenhuispad in Delft is gekoppeld aan het bestaande deel uit de jaren '80, waardoor meer volume is gecreëerd.

Dat was ook nodig vertelt directeur Simon Belder: "We gebruikten al vier jaar een dislocatie en daarnaast ruimte in een bedrijfsgebouw naast de school, omdat we de afgelopen jaren van 1.200 naar 1.700 leerlingen zijn gegroeid. Vanuit onze missie willen we de binnenwereld van de school met de maatschappij verbinden: motivatie voor het leren krijg je door een contextrijke leeromgeving te creëren.

VAKOVERSTIJGENDE INTERDISCIPLINAIRE BENADERING

Wij bieden een mix van degelijk en innovatief en het innovatieve zit in het vakoverstijgende. Een groot deel van ons onderwijs is traditioneel klassikaal; maar we hebben elk jaar ook een paar projectweken. Zo hebben we ook een vakoverstijgende interdisciplinaire benadering. Daar speelt ons nieuwe technasium ook een belangrijke rol in." We zijn voortdurend op zoek naar opdrachtgevers, gemeenten en bedrijven met een praktische vraag, waarvoor een oplossing nodig is. Bijvoorbeeld een onderzoek naar het soort virussen op de mobiele telefoons van leerlingen in opdracht van het Erasmus Medisch Centrum. Of een onderzoek naar het verduurzamen van materiaalgebruik van een tandarts, waarbij een groep tandartsen onze leerlingen om advies vroeg.

VERKEERSDRUK AFGENOMEN

Locatiemanager Dennis Geurts: "Deze school ligt in een jaren '80 wijk, met sociale woningbouw en kleine intieme hofjes. Tot 1950 lag hier een wapendepot dat in de tweede wereldoorlog door de Engelsen is gebombardeerd. Het gebied wordt begrensd door de loodsen van de sociale werkplaats, waarvan nu een deel gesloopt is. Op dat deel is nu het buitenterrein van de school gesitueerd, met een parkeerterrein, ruimte voor het stallen van fietsen en een verblijfsfunctie. Met die ingrepen is de verkeersdruk in deze kleine wijk flink afgenomen, want veel leerlingen komen hier uit de stad en omliggende gemeenten met de fiets. We hebben de wijk dan ook flink betrokken in onze plannen voor de nieuwbouw."

van links naar rechts: Simon Belder, Flip van Hoven en Dennis Geurts

PROJECTINFORMATIE

Project

Uitbreiding Christelijk Lyceum Delft

Opdrachtgever

SCO Delft e.o.

Adviseur

ICSadviseurs

Architect

Geurst en Schulze

Aannemer

Blanksma Bouw

BVO

3500 m² bvo

Stichtingskosten

€ 5.075.000,-

Ingebruikname

Schooljaar 2016-2017

BASIS ONTWERP

Flip van Hoven is directeur van het bestuursbureau SCO Delft: "De gemeente verstrekke ons een taakstellend budget voor uitbreiding door middel van nieuwbouw en wij waren bouwheer. Mijn taak was vanuit de stuurgroep dat kader te bewaken en tegelijkertijd op kwaliteit te sturen. We wilden vooral een functioneel gebouw, dat past bij ons onderwijs. Het bestaande gebouw was al in de jaren '80 en '90 uitgebreid en dus te klein geworden. We hebben lang gedacht over de vorm van de uitbreiding, omdat het bestaande gebouw betrokken moest worden bij de uitbreiding. Moest het een apart deel worden dat los stond van het bestaande deel? Uiteindelijk hebben we voor een aanbouw aan het bestaande gebouw gekozen, waarbij de architect moest reageren op de bestaande vormtaal. In de eerste ronde zijn we samen met de architect bij andere scholen gaan kijken, om op die wijze onze visie verder aan te scherpen." Dennis: "De architect wilde het ontwerp basic houden, waarbij

vooral de techniek van de materialen benadrukt werd, zoals glas, metselwerk, beton en staal. Hij laat de draagstructuur zien en heeft de ruwbouw niet weggewerkt. De school moet zich nog verder zetten, door bijvoorbeeld tegen de balustraden tafels te plaatsen en daarmee de gangen meer te betrekken bij het onderwijs. Bijzonder is het atrium met de geïsoleerde trappen; dat is het centrale deel van de school en biedt de mogelijkheid een auditorium te creëren. Het is een fors gebouw met veel natuurlijk daglicht.

"Vanuit onze missie willen we de binnenwereld van de school met de maatschappij verbinden"

Wat we leerden van de dislocatie was dat een klein gebouw voor de leerling herkenbaar is en een thuisbasis biedt. Daarom hebben we de onderbouw zoveel mogelijk in de nieuwbouw gezet en de bovenbouw in het bestaande deel."

HET PROCES

ICSadviseurs is geselecteerd om het proces te managen. Bram van der Kleij licht toe: "Het bouwproces hebben we traditioneel ingericht, waarbij we het project op basis van een uitgewerkt bestek hebben aanbesteed. Die vorm paste prima bij deze opgave, waarbij de stuurgroep de regie op het proces hield. Spannend was of het haalbaar was om de nieuwbouw goed te integreren met de oudbouw. De nieuwbouw is zeer open en transparant ontworpen, onder meer door de slimme integratie van een valdeur, waarmee je doorkijk naar de verschillende verdiepingen van het nieuwe volume hebt." Simon ten slotte: "De financiële kaders waren bepalend en onder andere daarvoor hadden we ICSadviseurs nodig. We zijn er financieel goed uitgesprongen omdat het gunstig aanbesteed is. De samenwerking tussen alle partijen was goed en de aannemer deed er alles aan om het ontwerp goed uit te werken. We hebben veel aandacht besteed aan de communicatie op allerlei niveaus en dat is mede bepalend geweest voor het succes. Er waren geen verborgen agenda's en daar moet ik ook de gemeente een compliment geven. Ze hebben altijd meegedacht, ook al lag het bouwheerschap bij ons." 🗣️

🗣️ Voor meer informatie neemt u contact op met Bram van der Kleij van ICSadviseurs: telefoon 06-20611938 of email bvanderkleij@icsadviseurs.nl.

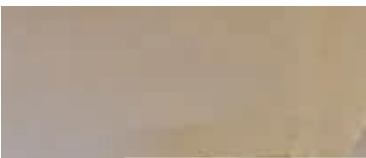
TRANSFORMATIE KANTINE MEESTERZET RENOVATIE HET NOORDIK

Een gebouw voor nieuwe vriendschappen

De eerste fase van de renovatie van het Noordik is achter de rug. De kern is een slim ontwerp in een door de tijd chaotisch georganiseerd gebouw. De architect heeft de oorspronkelijke structuur weer teruggebracht, in nauwe samenwerking met de locatieleiding en begeleid door ICSadviseurs. Beleving staat centraal in een leeromgeving die maatwerk mogelijk maakt.

Locatiedirecteur Gert ten Hove over oorsprong en aanleiding: “CSG Het Noordik aan de Noordikslaan in Almelo bestaat ruim tien jaar in de huidige bestuurlijke vorm met vier vestigingen, waarvan deze met ruim 1.600 leerlingen de grootste is. Deze locatie stamt uit de jaren 60 en kent een klassieke structuur met gangen en lokalen over drie verdiepingen. In de loop van de tijd is er van alles aan geknutseld, zodat de oorspronkelijke opzet

vertroebeeld is geraakt. In 2016 hebben we na jaren voorbereiding besloten om dit pand te renoveren, om het onderwijs beter te kunnen faciliteren. We zijn teamgericht georganiseerd en de basis blijft klassikaal met ruimte voor eigen ontwikkeling. Leren vindt klassikaal plaats, maar ook in kleinere groepen of individueel. Deze tijd kent ander onderwijs dan 50 jaar geleden, een gebouw moet daar in mee. In onze ontwikkeling zijn vier thema's

vlnr: Stefan Rödel, Tjerk Boom, Gert ten Hove, Rop Krist

leidend: modern onderwijs, inspelen op digitalisering, maatwerk voor leerlingen door het werken in verschillende vormen mogelijk te maken en een gebouw dat die ontwikkeling kan ondersteunen.”

VRIENDSCHAPPEN

Rop Krist is als ICSadviseur betrokken bij Het Noordik: “Toen we de vraag kregen hebben we wel even naar het gebouw gekeken. Het is immers al ruim 50 jaar oud en was functioneel verouderd. Dus nieuwbouw was ook een optie, maar in overleg met de opdrachtgever en de architect is voor renovatie gekozen.” Tjerk Boom is architect van SeARCH: “Onze directeur Bjarne Mastenbroek is speciaal voor dit project gevraagd omdat hij oud-leerling van het CLA (het huidige Noordik) is. Hij vindt de oorspronkelijke opzet, met veel licht en een ontsluiting door een centrale aula nog steeds prachtig en wilde die oude kwaliteit met toevoeging van nieuwe elementen terugbrengen. Bjarne had een vaste plek in de kantine van het schoolgebouw waar hij met zijn vrienden in de pauzes rondhing. Volgens hem is een school een plek waar je vriendschappen sluit en waar je je thuis voelt. Een schoolgebouw moet de leerling passen, het is een plek die hij koestert.”

RENOVATIE NIET GEREgeld

Gert knikt: “Het lastige is dat renovatie niet in de wet geregeld is. Ondanks goed overleg met de gemeente gaven zij aan dat renovatie onze verantwoordelijkheid was. En toen kwam de architect met een integraal ontwerp.” Tjerk knikt: “Om bij de oorspronkelijke kwaliteit uit te komen moet je integraal denken door middel van een wenkend perspectief, anders blijf je pappen en nathouden. Je moet dus een eindplan bedenken, om dit vervolgens weer in fasen af te pellen. In het NAI hebben we gezocht naar de historie van het gebouw, dat als een voorbeeld van modernistische architectuur bekend stond, met een

prachtig gearticuleerde aula, met veel lichtinval. We wilden dan ook de gevels strippen en in oorspronkelijke staat terugbrengen, maar dan wel energetischer. Daarnaast waren de in- en doorgangen niet logisch gelegd en wilden we de kantine in de voormalige fietsenkelder anders articuleren.” Rop lacht: “En daar lag het belang van onze rol als projectmanager, met ook een verantwoordelijkheid voor de budget-

“Een school is een plek waar je vriendschappen sluit en waar je je thuis voelt.”

bewaking. De school had € 1.8 miljoen beschikbaar en dat was onvoldoende om het plan van SeARCH te realiseren. Omdat er geen goed onderbouwd huisvestingsplan lag, hebben wij eerst een functioneel programma van eisen opgesteld waarbij we functies hebben herschikt. Daarbij hebben we drie speerpunten benoemd; het binnenkomen en kantine, onderwijskundige vernieuwing via het OLC aan de aula en de collegezaal. In feite hebben we nu de eerste fase uitgevoerd, die uiteindelijk € 2,4 miljoen heeft gekost, inclusief de vervanging van meubilair en met heel veel samenwerking met lokale leveranciers. De school heeft zich uitgerekt in creativiteit om vanuit heel veel kanten geld in te zamelen.”

KANTINE ALS MEESTERZET

Tjerk knikt: “Daardoor hebben we in het ontwerp-team enorm nagedacht wat nu prioriteit had en wat we uit konden stellen. Veel energie is in de transformatie van de kantine gaan zitten en dat is dan ook de belangrijkste interventie geweest, omdat dat een compleet andere beleving van het gebouw ►

PROJECTINFORMATIE

Project

Eerste fase renovatie Het Noordik Almelo

Opdrachtgever

CSG Het Noordik

Architect

SeARCH

PvE en projectmanagement

ICSadviseurs

Aannemer

Hegeman

Installatietechniek

De Groot installatietechniek

Installatieadvies

Technion

Inrichting

Heutink

BVO

3.000 m² sloop en renovatie

Stichtingskosten

€ 2,3 mio

Oplevering

september 2016

heeft opgeleverd. Het was een grote lage ruimte met bijna geen daglichttoetreding. We hebben een nieuwe entree gemaakt, met naast een aantrekkelijke receptie een podiumtrap die ook dient als entree naar het aulagebied. De kantine is nu veel lichter met een groot dakraam en geel als een verbindende basiskleur. Die kleur komt ook terug in de mooie collegezaal die visueel ook weer verbonden is met de aula. Evenals de nieuwe lichte docentenkamer die door middel van een groot raam verbonden is aan de kantine. Als je praat over beleving dan is het kantinegebied totaal getransformeerd tot een fijne plek waar leerlingen kunnen verblijven. Een absolute winst zijn ook de kluisjes, die in de wanden zijn verwerkt. Het meedenken en creatief inrichten van een specialist als Heutink heeft ons erg geholpen.”

HART EN ADEREN

Gert knikt: “In feite hebben we op de plattegrond een groot kruis gezet met in het midden het hart; de

aorta van waaruit het leven ontstaat en de aderen gevoed worden. Alle onderdelen zijn nu veel logischer verbonden. De collegezaal maakt het docenten bijvoorbeeld mogelijk om maar één keer dezelfde les aan drie klassen te geven en de rest van de tijd zinvol te besteden aan begeleiding op maat. De kantine is net zo'n verhaal; we noemen het kantine, maar dat begrip stamt uit de industriële tijd, waar je een plek nodig had om je brood op te eten. Nu zie je dat het leren overal gebeurt, dus je moet ruimten hebben waar je leert, maar ook kunt recreëren en ruimten waarin de nadruk op recreëren ligt, maar waar je ook kunt leren. De tijd van statische ruimten bestaat niet meer. In ons OLC hebben we ook gebieden geaccentueerd waarin concentratie belangrijk is en plekken waarin werkruimte toegestaan is. Het gebouw moet faciliteren maar is nooit doorslaggevend, het gaat om de mensen die elkaar ontmoeten. Dat is hier goed gelukt.”

▶ Kijk voor meer informatie op icsadviseurs.nl/noordik-almelo.

Denken en doen gaan altijd samen

Onderwijs gaat in essentie over de verbinding tussen denken en doen. Dat uitgangspunt vertaalde ICSadviseurs samen met de gebruikers in een Programma van Eisen. Dat vormde de basis voor een onderscheidend onderwijs concept in een even onderscheidend gebouw. Volgens directeur Albert Noord en afdelingsleider havo eerste fase en portefeuillehouder locatie/PR Connie vanderveen werd het daarom nu tijd voor een artikel in Schooldomein.

Albert Noord over de aanleiding: “We zijn een grote school met 1630 leerlingen en de organisatie van het onderwijs is enorm belangrijk. Het vorige havo/vwo-gebouw voldeed niet meer aan de eisen en was volledig afgeschreven. Het was ruim veertig jaar oud en ook niet meer duurzaam te maken. We kwamen in een traject met de gemeente en mochten nieuwbouw plegen. Dan ga je nadenken over de visie en de kansen die een nieuwe leeromgeving biedt. Wij hebben

veel mooie praktijkvoorbeelden gezien, bezochten veel scholen, maar wilden het natuurlijk nog beter doen.” Hidde Benedictus van ICSadviseurs hielp ons in het vertalen van onze visie naar een huisvestingsconcept. Voor ons was essentieel dat we het eigenaarschap en de betrokkenheid zichtbaar wilden maken. Hij heeft bij alle schoolteams en vakgroepen geïnventariseerd wat de wensen zijn. “Onze vijf afdelingen hadden we al en die zijn in de nieuwbouw fysiek vormgegeven als deelscholen. ►

Foto R. Daalmeijer

Elke deelschool heeft een eigen identiteit met lokalen, een aangrenzend leerplein, docentenwerkplekken, een onderwijsassistent, een afdelingsleider en gezamenlijke afdelingsdoelen. De afdelingen noemen we thuisbasissen, omdat de leerlingen er een groot deel van de dag verblijven. Zo zijn er afdelingen voor havo 1e fase, havo 2e fase, gymnasium, atheneum 1e fase, atheneum 2e fase en vier kenniscentra.”

BINNEN EN BUITEN

Connie: “We hebben vier talentrichtingen: Technasium, cultuur, sport & ondernemen waar de kenniscentra aan gekoppeld zijn; het bèta kenniscentrum, het kenniscentrum cultuur met twee theaters en een sportcentrum met twee supermoderne sporthallen waar we een ondernemerscafé voor de talentrichting ondernemen hebben georganiseerd. Bijzonder is dat

“Je moet het onderwijs niet laten leiden door blauwdrukken, maar het onderwijs in je eigen omgeving vormgeven”

Connie Vanderveen en Albert Noord

het sportcentrum eigendom is van de gemeente Assen. Overdag maken scholen gebruik van de sporthallen en 's avonds volleybalvereniging Sudosa-Desto. Bepalend in onze visie is dat we binnen en buiten willen combineren; zo zijn externe opdrachtgevers bij de talentrichtingen betrokken. Zij geven opdrachten waar de leerlingen acht weken of langer in zowel de 1e als 2e fase mee aan de gang gaan. Aan het eind geven ze een presentatie aan de opdrachtgevers. Op basis van hun intrinsieke motivatie kunnen leerlingen keuzes maken en hun 21e eeuwse vaardigheden ontwikkelen. De kenniscentra zijn ook weer aan HBO's en aan de Rijksuniversiteit Groningen gekoppeld, die hier vervolgens ook weer onderzoek doen, bijvoorbeeld vanwege ons sensorennetwerk. In onze optiek gaan onderzoek en ontwikkeling samen. Ook voor externe partijen bieden we faciliteiten aan; het bedrijfsnetwerk uit Assen vergadert hier regelmatig. Dat kan goed in ons traptheater, dat plaats biedt aan meer dan 100 gebruikers.”

HOOGWAARDIGE ONTMOETINGEN

Connie verder: “Leerlingen hebben een veilige thuisbasis en komen elkaar tegen in de kenniscentra, waar ze denken en doen combineren. De school is zo ingericht dat we kleinschaligheid, ontmoeting en eigenaarschap stimuleren, situeren en mogelijk maken. Dat kon niet in het oude gebouw, dat met zijn lange gangen en wisselingen in de pauzes altijd onrustig was. Dit nieuwe gebouw geeft juist een gevoel van rust. Vanuit die rust ga je bewegen. Wij faciliteren hoogwaardige ontmoetingen waar leerlingen, docenten en externen elkaar positief beïnvloeden. Het gaat om eigenaarschap in combinatie met eigen verantwoordelijkheid. Eens in de twee maanden ko-

men we in het traptheater bij elkaar om met externen, docenten en de schoolleiding ideeën verder uit te werken. De internationaal bekende onderwijsonderzoeker John Hatty uit Nieuw-Zeeland stelt dat elke docent graag wil onderzoeken en ontwikkelen, als je maar de juiste handvatten geeft. Daarmee creëer je eigenaarschap. Wij zijn in transitie naar minder lessen en meer coaching. Met de afdelingen vorm je een eenheid, maar je moet ook betrokken zijn bij de doorlopende leerlijnen. Zowel naar het PO als naar het HBO/WO. Hoe meer verbindingen je hebt, hoe beter het gaat. Daarom ook dat docenten en leerlingen zichtbaar van elkaar leren en werken in de afdelingen op de leerpleinen en in de lokalen. Nu zijn we zo ver dat vakken zich gaan verbinden. Na volgend jaar gaan we het rooster aanpassen op verdere vakoverstijgende samenwerking. Zowel het gebouw als onze organisatie zijn er klaar voor. Paul Rosenmöller stelde onlangs op het VO-congres de opmerking dat iedereen weet waarom we het onderwijs moeten veranderen, maar iedereen zoekt naar het hoe. Wij weten inmiddels dat het lukt door denken en doen te verbinden. Veel scholen leggen een blauwdruk op hun onderwijs en dat draaien wij om. Je moet het onderwijs niet laten leiden door blauwdrukken, maar het onderwijs in je eigen omgeving vormgeven.”

MAATSCHAPPELIJK ONDERNEMERSCHAP

Albert: “En als je niks doet gebeurt er ook niks. We zijn als maatschappelijk ondernemers creatief met de gemeente gaan nadenken over de dubbele sporthal en de potentie van de kantine in relatie tot ons onderwijs. Daarom zitten we ook allebei in belangrijke netwerken in de stad; Connie zit in het bestuur van het Asser cultuurcentrum en ik in het netwerk van

ondernemend Assen. Daarnaast zit ik in het bestuur van NLT en de CultuurProfielScholen en in de adviesraad van het Technasium. Ik kom van de ALO en heb zestien jaar in de commerciële ICT gewerkt. Dat helpt om bedrijfsmatig naar de school te kijken. Het concept Technasium vond ik een mooi initiatief, waarbij de binnen- en buitenwereld met elkaar verbonden wordt. Je moet altijd proactief zijn en de landelijke trends voor zijn. Een goede onderwijsvisie past altijd in het gebouw en zo hebben we het programma van eisen ook opgesteld. Ik zie het gebouw als een flexibel skelet dat vooral faciliteert. De vijf afdelingen en de goed geoutilleerde kenniscentra vormen de basis van onze inrichting. Met de docenten hebben we de kwaliteitseisen van de afdelingen bepaald en dat hebben de vakgroepen voor de kenniscentra gedaan. Van daaruit is het programma van eisen opgebouwd, waarbij we alle wensen hebben kunnen honoreren. ICSadviseurs kon de bouwstenen op één blad samenvatten en dat vormde de basis voor het ontwerp van de architect. Connie vervolgt: “Het is een heel ruim en rustig gebouw geworden, waarbij het licht, de kleuren en de inrichting mooi samenvallen. De afdelingen hebben een uniforme uitstraling; maar er zijn accenten in de inrichting. Uniformiteit creëert rust en vervolgens proberen we zoveel mogelijk verhalen in de school te krijgen. Het kunstwerk uit het oude gebouw vormde de inspiratie voor de folies die we nu gaandeweg op onze wanden aanbrengen. Het gebouw faciliteert, alles is onderwijs; er zijn hier geen gangen, alles is leerplein of kan dubbel gebruikt worden. Eén van de twee theaters is ook aula; ruimtes kunnen met flexibele wanden voor 15 of 90 leerlingen gebruikt worden, waardoor weer makkelijk verbindingen ontstaan.”

3.0

Connie ten slotte: “In het bezoeken van andere scholen zagen we mooie voorbeelden. Maar vaak zie je alleen maar veel grote ruimten en dat willen we niet. Instructie en de docenten zijn ook belangrijk, dus moet je omgevingen maken die dat faciliteren. Daarnaast is het grote verschil met ons ontwerp dat wij niet bij het gebouw, maar bij de omgeving begonnen zijn en van daaruit de verbindingen hebben uitgewerkt. Die verbinding met buiten is de voorwaarde om Denken en Doen op alle niveaus in je organisatie en dus ook het gebouw te vertalen. Quintus is eigenlijk daarom een leergemeenschap 3.0 geworden.”

► Kijk voor meer informatie op quintus.nassaucollege.nl of bel of mail met Hidde Benedictus van ICSadviseurs: hidde.benedictus@icsadviseurs.nl of 06-22573604.

PROJECTINFORMATIE

Project

Nieuwbouw gebouw Quintus van Dr. Nassau
College Assen, voortgezet onderwijs

Architect

DMV architecten

Programma van Eisen

ICSadviseurs

Aannemer

Dijkstra Draaisma

Oplevering

Oktober 2016

ICSadviseurs en BOAadvies

ICSadviseurs werkt al ruim 60 jaar samen met opdrachtgevers en gebruikers aan de perfecte leef-, leer- en werkomgeving vanaf de visie tot en met de realisatiefase van projecten. Vanaf 2017 is BOAadvies onderdeel van ICS Ruimteregie BV. Dat maakt dat we nog meer kunnen bieden op het gebied van onderhoud, technisch beheer, verduurzaming en portefeuillemanagement. Samen kijken we welke oplossing het beste bij uw vraag past.

Wij leveren een creatief, op draagvlak gericht proces, met als resultaat een toekomstgerichte voorziening voor alle gebruikers. Strak geleid en resultaatgericht. Wij ontzorgen, adviseren en ondersteunen vanuit de kaders die we samen bepalen. Ambities en oplossingsrichtingen verbeelden wij op heldere wijze, zodat alle betrokkenen de consequenties van keuzen en voorkeuren begrijpen en naar hun eigen situatie kunnen vertalen.

Advies en diensten ICSadviseurs

- Integrale huisvestingsplannen
- Locatiestudies
- Uitwerken business cases
- Programma van eisen
- Architectenselecties
- Aanbesteding en procesmanagement
- Energieneutraal en circulair bouwen
- Advies rond exploitatie en beheer
- Juridisch en fiscaal advies (btw-constructies)

ICSadviseurs

BOAadvies

+31 (0)88 235 04 27

 www.icsadviseurs.nl

info@icsadviseurs.nl

[@icsadviseurs](https://twitter.com/icsadviseurs)

Vestiging Amsterdam
Zekeringstraat 46
Postbus 59112
1040 KC Amsterdam

Vestiging Zwolle
Burg. Drijbersingel 25R
Postbus 652
8000 AR Zwolle

Vestiging Eindhoven
Klokgebouw 263
6e verdieping
5617 AB Eindhoven

Vestiging Rotterdam
Van Nelleweg 1
Unit 2.3
3044 BC Rotterdam